

Objectiu: emancipació

Lali Sandiumenge

Periodista

El Parlament aprova la Llei de Polítiques de Joventut, l'única competència exclusiva pendent de desplegament. La prioritat de la normativa és facilitar que els joves es puguin incorporar més fàcilment al món adult.

És jove qui té entre 16 i 29 anys. Així ho considera la Llei de Polítiques de Joventut que va aprovar el Parlament català el 22 de setembre amb l'objectiu prioritari d'ajudar els joves a incorporar-se al món adult. Seguint aquest criteri, i segons les darreres estimacions de població, a Catalunya hi viuen actualment 1.412.834 joves, dels quals el 51% són nois i el 49%, noies, i un de cada quatre té nacionalitat estrangera. Tots ells configuren un col·lectiu heterogeni però majoritàriament immers en processos de formació, inserció laboral i, si es pot, emancipació domiciliar. Segons dades del 2008 del Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya (SIjove), el 26% estan escolaritzats, el 60% ocupats i el 32% emancipats.

Quan es comença a ser jove i quan es deixa de ser-ho? Les estadístiques i els experts apunten que les fronteres entre l'adolescència, la joventut i l'edat adulta són molt flexibles i varien en funció de factors com el sexe, l'origen social o el nivell educatiu. La llei considera que és a partir dels 16 anys quan una persona es pot emancipar civilment, accedir al món laboral i estudiar voluntàriament, però rebaixa als 12 anys l'edat d'aplicació d'algunes polítiques concretes, com ara l'educació sexual. Alhora, allarga la franja d'edat fins als 35 anys en el cas de les polítiques d'habitatge.

La trajectòria educativa, el moment d'incorporar-se al mercat de treball i la creació d'una nova família són també molt diferents d'una societat a l'altra. L'estudi de l'Observatori Català de la Joventut "Fer-se adult, sociologia comparada de la joventut a Europa" estableix un model de transició juvenil diferent per a cada un dels quatre països estudiats (Dinamarca, el Regne Unit, França i l'Estat espanyol). El model predominant a l'Estat espanyol ("establir-se") concep la joventut com una fase d'espera i preparació (els

La llei considera que és a partir dels 16 anys quan una persona es pot emancipar civilment, accedir al món laboral i estudiar voluntàriament
Foto: Parlament de Catalunya

Foto: Lali Sandiulmenge

joves viuen a la llar familiar fins que aconseguixen una feina estable, es compren un pis i es casen). En contraposició, per exemple, el model danès ("trobar-se") considera la joventut un període llarg d'exploració i experimentació cap a la vida adulta (els joves combinen viure sols, en parella, estudiar, treballar...).

La concepció de la joventut i les circumstàncies que l'envolten incideixen en les polítiques públiques que se'n deriven. Carles Viñas, vicepresident de l'Associació Catalana de Professionals de Politiques de Joventut (AcPj), que agrupa al voltant del 10% dels professionals d'aquest sector –1.099 segons el cens que l'associació va fer públic recentment–, apunta que, actualment, les polítiques catalanes adreçades als joves són una barreja de les que es van impulsar als anys 80 i 90, quan la joventut es considerava una etapa de transició –"un mal menor que s'havia de passar"–, i de les polítiques afirmatives posteriors, quan ser jove i viure com a jove era un valor per si mateix. "Ara tenim un altre cop polítiques per sortir de la joventut, les polítiques d'emancipació", afirma.

L'emancipació, o, dit d'una altra manera, ajudar els joves a deixar enrere la joventut i incorporar-se més fàcilment al món dels adults, és la prioritat de la nova normativa, que regula i blindat les polítiques específiques per als joves, l'única competència exclusiva de la Generalitat que encara no s'havia desplegat des de l'entrada en vigor de l'Estatut de 1979. Tant és l'èmfasi en l'emancipació, que l'altre eix central que havia d'impulsar, la participació, clau per a fomentar la construcció de ciutadania, ha quedat fins a un cert punt afèblit, tot i que el text li dedica un apartat i reconeix noves formes de participació, com ara el consells locals de joventut o els grups de joves.

La llei parteix de la base que les trajectòries personals de la gent jove estan condicionades per tres factors clau, la formació, la feina i l'habitatge, i que això els converteix en un col·lectiu vulnerable. Les dades li donen la raó, i més en els temps que corren: l'elevada taxa d'abandonament dels estudis (un 34%, més del doble de la mitjana de la UE), la bombolla immobiliària –el preu de l'habitatge a Catalunya es va triplicar entre el 2000 i el 2008– i la crisi econòmica dificulten les ja de per si complexes condicions de trànsit a l'etapa adulta. L'atur s'ha disparat entre els joves i ja frega el 30% (el 2007 va ser del 9,3% i el 2008, del 15,7%). Com a conseqüència, des de fa dos anys hi ha hagut un retrocés de la taxa d'emancipació.

La crisi econòmica no ha fet sinó aguditzar un problema que s'arrossega des de fa temps. L'informe "Joves i mercat laboral a Catalunya" elaborat per Acció Jove, joves de CCOO de Catalunya, ja advertia el 2005 que els problemes del mercat juvenil no eren tant de quantitat de feina –la taxa d'activitat i ocupació eren elevades– com de qualitat de les condicions de treball, amb índexs de temporalitat molt alts i salaris mitjos baixos. Sergi Contreras, membre del secretariat del Consell Nacional de Joventut de

Catalunya (CNJC) i de l'equip directiu d'Esplac (Esplais Catalans), és un d'aquests un de cada tres joves catalans que han aconseguit deixar la llar familiar, tot i que amb precarietat. Té 27 anys i porta la gestió d'una entitat. "M'ha estat difícil emancipar-me, i continua sent difícil arribar a finals de mes", confessa. "Tinc una feina que està bé, però és complicat si no vius en parella o en un pis compartit".

Els joves, per tant, ho tenen més difícil que abans? "Els joves tenen el mateix futur incert que tenen molts adults", contesta Viñas. "El que ha canviat són les condicions de finalització de l'etapa juvenil. És el pas a ser adults que ara és molt complicat, però un jove de 17 anys que fa batxillerat, per exemple, ho té més fàcil que fa deu anys". "Estem en un dels moments més difícils", opina Benjamí Aguilar, vicepresident primer del CNJC, que aplega 96 entitats juvenils i consells locals de joventut i representa 175.000 joves catalans. "L'esforç que ha de fer una persona jove per emancipar-se és dues vegades i mig més gran que el que ha de fer una persona adulta. El model social i econòmic en què vivim complica que un jove pugui fer la seva trajectòria de vida amb una certa independència i sense estar sempre a mercè del suport que li puguin donar els seus pares. La reforma laboral que s'acaba d'aprovar encara accentua més la poca capacitat adquisitiva dels joves".

Aprovada amb els vots a favor dels grups que donen suport al govern, l'abstenció de CIU i els vots en contra del PPC i del grup mixt, la Llei de polítiques de joventut se suma a d'altres iniciatives de la Generalitat amb un objectiu similar, com ara la renovació del Pla Nacional de Joventut de Catalunya fins l'any 2020; l'acord de Mesures per a l'Ocupació Juvenil amb els agents socials, dotat amb més de 200 milions d'euros, i l'aprovació del Pacte Nacional per a l'habitatge. La mesura més destacada que posa en marxa ("vital" en aquest moment, segons el CNJC) és la creació de la Xarxa Nacional d'Emancipació Juvenil (XNEJ), que es desplegarà fins al 2015 i que englobarà un total de 64 Oficines Joves situades a les capitals de comarca i a les ciutats de més de 50.000 habitants (dotze ja estan en marxa). Les oficines concentraran tots els serveis que les diferents administracions donen als joves, els oferiran una atenció pròxima i integral i disposaran d'un catàleg de serveis especialitzats: borsa jove d'habitatge, oficina jove de treball, punt d'informació juvenil i assessorament professional en matèria de salut.

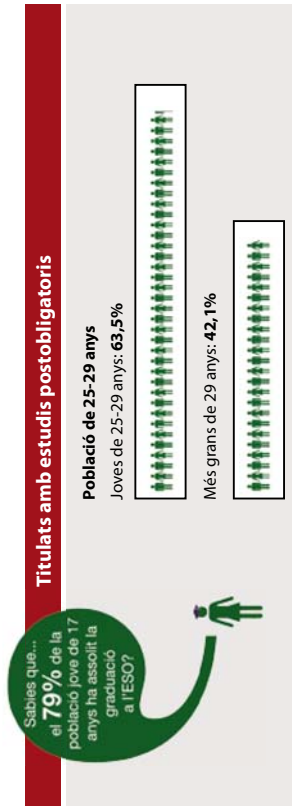
El CNJC va participar juntament amb diferents departaments del Govern, els ens locals i les entitats municipalistes (Associació Catalana de Municipis i Federació de Municipis de Catalunya) en el llarg procés participatiu per elaborar el projecte de llei que es va obrir durant la legislatura anterior. L'AcPj, al seu torn, va comparèixer davant de la Comissió sobre Politiques de Joventut durant la tramitació parlamentària del text. En general, ambdós la valoren molt positivament i la consideren un gran primer pas endavant.

En l'àmbit de les polítiques per a joves, s'ha produït una paradoxa a Catalunya: tot i no existir un marc regulatori que en tingués cura, han estat capdavanteres

L'emancipació, o, dit d'una altra manera, ajudar els joves a deixar enrere la joventut i incorporar-se més fàcilment al món dels adults, és la prioritat de la nova normativa

La joventut a Catalunya en dades

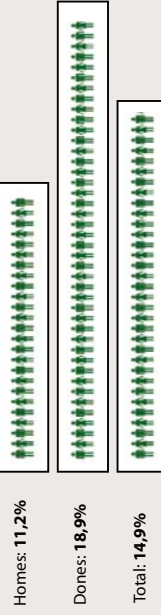
El nombre de titulats amb estudis postobligatoris segueix una tendència a l'alça, de manera que la majoria de joves d'entre 25 i 29 anys ha assolit una titulació d'aquest nivell. Quant a l'atur entre la població juvenil, va assolir la quota més baixa al 2007, però l'evolució va canviar un any més tard, pujant fins a quasi un 16%. Entre els i les joves ocupats, la taxa de temporalitat és força alta, gairebé del 41%, pel que fa al risc de pobresa, afecta quasi un 15% de joves, amb especial incidència entre les dones. La principal preocupació de la joventut, però, és l'accés a l'habitatge. En aquest sentit, la quota de mercat d'habitatges protegits iniciats pràcticament s'ha quadruplicat entre 2007 i 2008.

Font: Enquesta a la Població Activa. Idescat, 2008

Risc de pobresa

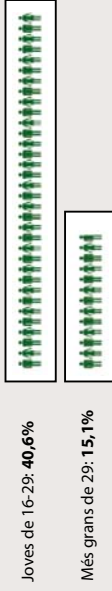
Població de 15-29 anys. Joves que viuen en una llar amb una renda per sota el llindar de pobresa

Font: Idescat, 2007

Taxa de temporalitat

Població de 16-29 anys. Població juvenil amb contracte temporal respecte al total de joves ocupats

Font: Enquesta a la Població Activa. Idescat, 2008

La llei parteix de la base que les trajectòries personals de la gent jove estan condicionades per tres factors clau: la formació, la feina i l'habitatge, i que això els converteix en un col·lectiu vulnerable
Foto: Gregory Goodwin

"La llei reconeix el paper, tant del Consell Nacional de la Joventut, com dels consells locals en la interacció sobre polítiques de joventut amb l'administració", remarca Contreras, que subratlla la necessitat de consolidar el paper del Pla Nacional de Joventut com a pla de desplegament de totes les polítiques i de fixar estratègies per afavorir l'emancipació. Vinas, per descomptat, celebra que la llei finalment reconegui els professionals de polítiques de joventut, una de les principals assignatures pendents i que aquest col·lectiu reivindicava des de la fundació de l'associació, l'any 2004. La normativa en determina les funcions bàsiques i les tasques que els corresponen, i obliga l'administració a garantir que disposin d'una formació continua. L'elogi, però, té alguns matisos. Mentre que Aguilà i Contreras haurien volgut que la participació i l'associacionisme hi sortissin més reforçats, el vicepresident de l'AcPp lamenta que no concretés les polítiques ni estableixi ràtios de recursos al territori. "És una llei molt administrativa. Regula el funcionament però no el què; no és una llei d'actuació", afirma.

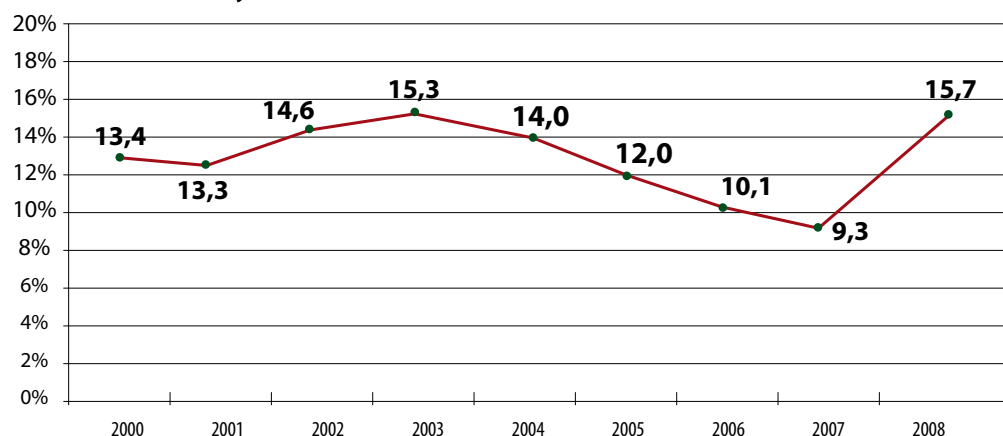
Obrint una esquadra en el consens que ha suscitat històricament aquesta matèria, la llei ha estat rebuda amb entusiasme per les entitats del sector, però ha estat objecte de crítiques dels grups de l'oposició que denuncien que, després de set anys de govern d'Entesa, s'hagi tramitat amb caràcter d'urgència i a les acaballes de la legislatura. "Era una llei pendient des de feia molt de temps. Ha estat un procés llarg, segurament més del que s'esperava. És veritat que potser hi ha hagut un excés de retard en els darrers mesos, però CIU la va enviar al Consell de Garanties Estatutàries per fer-ne impossible l'aprovació. Ha estat una carrera d'obstacles", afirma la diputada d'ICV-EUIA i presidenta de la Comissió de Polítiques de Joventut al Parlament de Catalunya, Laia Ortiz, que el 2006 va ser, amb 27 anys, la dona més jove que ocupava un escó al Parlament.

Ortiz destaca el paper que hi ha jugat l'associacionisme. "Tenim competències des de fa molt temps. El fet que hi hagi llei és una reclamació i una batalla des de fa molts anys de l'associacionisme juvenil", recorda. De fet, en l'àmbit de les polítiques per a joves, s'ha produït una paradoxa a Catalunya: tot i no existir un marc regulatori que en tingués cura (el Pla Nacional de Joventut de Catalunya no es va aprovar fins al 2000), han estat capdavanteres. "La realitat a Catalunya és bastant singular. El moviment juvenil associatiu, fonamentalment del lleure, els escoltes i esplais, és qui ha acabat impulsant totes les polítiques de joventut, i aquest moviment no té força a la resta de l'Estat", subratlla Vinas, que considera que les polítiques de joventut dins de les polítiques d'atenció a les persones "han estat tractades com un element de pandereta però amb poc contingut".

La llei, de moment, només és un marc o un "full de ruta", en paraules de la consellera Carme Capdevila. "No és una llei de polítiques concretes. És una llei que, sobretot, ordena quines són les polítiques de joventut, clarifica a quin públic s'adrecen i quin és el paper de les administracions. Volem garantir que les administracions s'obliguin a pensar en clau de joves", subratlla Ortiz. Per si de cas, el CNJC recorda quines són les seves reivindicacions en la campanya que ha posat en marxa per fomentar el vot juvenil a les eleccions al Parlament de Catalunya. Les propostes de l'associacionisme juvenil són, entre d'altres, introduir el dret de vot als 16 anys a les municipals, garantir el dret a votar i a presentar-se a les municipals i autonòmiques de les persones d'origen immigrant, crear una nova línia de finançament per als consells locals de joventut i xarxes d'entitats juvenils; incrementar els recursos i les beques per als estudiants, permetre l'accés universal a Internet per a la franja de 16 a 25 anys o augmentar el salari mínim interprofessional fins als 1.200 euros.

Taxa d'atur

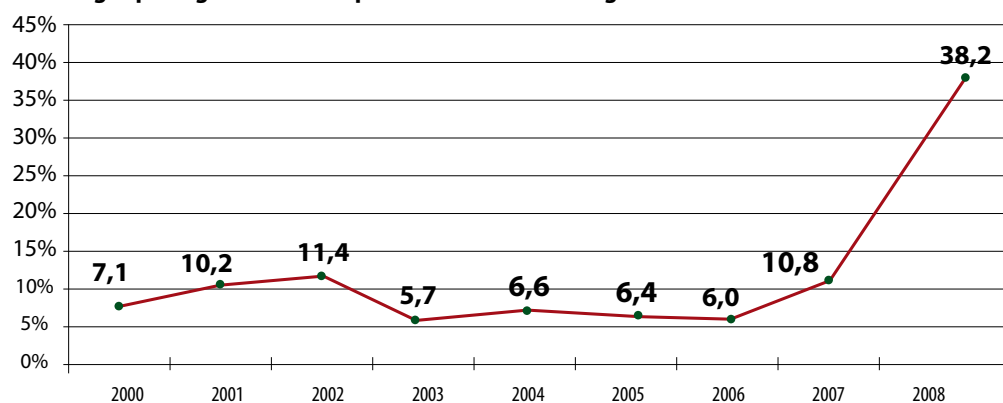
Població de 16-29 anys

Font: Enquesta a la Població Activa. Idescat

Quota de mercat dels habitatges protegits iniciats

Habitatges protegits iniciats respecte al total d'habitatges iniciats

Font: Departament de Medi Ambient i Habitatge

Font dels diagrames: Secretaria de Joventut